

آشنایی با گیاه ارزن (MILLET)

ارزن ها به دو دسته ارزن ریزدانه و ارزن مرواریدی تقسیم بندی می شوند . ارزن ریزدانه شامل ارزن معمولی و ارزن دم روباهی و شاخص ترین ارزن مرواریدی ، ارزن نتوتریفید می باشد. ارزن با نام علمی *Panicum miliaceum* متعلق به خانواده Poaceae می باشد. در ایران دو گونه ارزن معمولی و دم روباهی جنبه اقتصادی دارند. سطح زیر کشت ارزن در کشور حدود ۹۰۰۰۰ هکتار با میانگین تولید ۱۳۵۰۰۰ تن می باشد. ارزن ها از نظر اندازه بذر به دو دسته ارزن های ریز و ارزن های مرواریدی تقسیم می شوند.

ارزن های ریز:

ارزن های معمولی و دم روباهی در این دسته قرار می گیرند که از نظر گیاهشناسی دو جنس مختلف می باشند:

ارزن معمولی با نام علمی *Panicum miliaceum*

ارزن دم روباهی با نام علمی *Setaria italica*

ارزن های مرواریدی:

ارزن علوفه ای نوتریفید در این دسته قرار میگیرد، سطح زیر کشت این دسته از ارزن ها در کشور نزدیک به صفر می باشد. با توجه به خصوصیات خوب ارزن علوفه ای نوتریفید، تحقیقات کاربردی روی آنها در کشور آغاز شده است. از دانه ارزن بیشتر برای تغذیه پرندگان و در برخی از نقاط به عنوان غذا از آن استفاده می شود.

خصوصیات ارزن معمولی:

- دوره رشد کوتاه و کشت در فاصله زمانی بین دو گیاه که زمین خالی است

- نیاز آبی پایین

- عملکرد مطلوب علوفه سبز

- امکان کشت در بیشتر مناطق گرم و معتدل

همانگونه که اشاره شد ارزن های معمولی و دم روباهی جزو ارزن های ریزدانه محسوب می شوند. در سال ۱۳۸۸ ارزن معمولی پیشاهنگ و ارزن دم روباهی باستان

توسط موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر کشور معرفی شده اند که مختصری به خصوصیات این دو نوع ارزن اشاره می شود:

الف- ارزن معمولی پیشاهنگ: این رقم با توجه به توانایی تولید علوفه در زمان کوتاه (۵۰ الی ۶۰ روز) و پتانسیل عملکرد بالا نسبت به ارقام محلی برتری دارد.

خصوصیات رقم پیشاهنگ

دوره رسیدن	از نظر تولید دانه متوسط رس
	از نظر تولید علوفه زودرس
طول مدت تا گلدهی	۶۰-۵۰ روز
رنگ دانه	زرد متمایل به کرم
تحمل به ورس (خوابیدگی)	بسیار مطلوب (تا زمان برداشت به صورت خصیل)
شکل خوشه	بلند و باز (در ابتدای خروج از غلاف به صورت بسته می باشد)
فرم ساقه	کاملاً ایستاده
میانگین تعداد دانه در پانیکول	۸۰۰ عدد
میانگین طول خوشه	۲۵ سانتیمتر
میانگین وزن هزار دانه	۴ گرم
میانگین ارتفاع بوته	۱۰۰ سانتیمتر
میانگین عملکرد دانه	۱۵۰۰ کیلوگرم
میانگین عملکرد علوفه	۳۰۰۰۰ کیلوگرم

ب- ارزن دم روباهی باستان این رقم با توجه به توانایی تولید علوفه در زمان کوتاه (۵۵ تا ۶۰ روز) و پتانسیل عملکرد مطلوب مورد توجه دامداران می باشد.

خصوصیات رقم ارزن دم روباهی باستان

دوره رسیدن	از نظر تولید دانه متوسط رس
	از نظر تولید علوفه کمی زودرس
طول مدت تا گلدهی	۶۰-۵۵ روز
رنگ دانه	زرد متمایل به کرم
تحمل به ورس (خوابیدگی)	مطلوب (تا زمان برداشت به صورت خصیل)
شکل خوشه	استوانه ای، قطور و بدون ریشک
فرم ساقه	کاملاً ایستاده و تقریباً قطور با برگ های پهن تر نسبت به ارزن معمولی
میانگین تعداد دانه در پانیکول	۴۵۰۰ عدد
میانگین طول خوشه	۲۲ سانتیمتر
میانگین وزن هزار دانه	۴ گرم
میانگین ارتفاع بوته	۱۰۰ سانتیمتر
میانگین عملکرد دانه	۲۰۰۰ کیلوگرم
میانگین عملکرد علوفه	۳۵۰۰ کیلوگرم

عملیات کاشت و برداشت

۱- خاک های لومی و لومی شنی مناسب کشت ارزن هستند. خاک های سنگین چندان مناسب برای کشت

ارزن نیستند بخصوص در موقع سز شدن بذر، مشکل سله محدود کننده خواهد بود. خاک باید بدون زه آب و کاملاً زهکشی شده باشد.

۲- تاریخ کاشت در زمانی که درجه حرارت خاک ۱۵-۱۴ سانتیگراد شده باشد اماکن کشت آن وجود دارد.

مناطق سرد: اواخر اردیبهشت تا تا نیمه اول خرداد
مناطق معتدل: اوایل تا اواسط اردیبهشت در کشت اول،
اواخر خرداد تا اواخر تیرماه

مناطق گرم: اواسط فروردین تا اوایل اردیبهشت
در کشت اول، اواخر مرداد تا اوایل شهریور در کشت دوم

۳- میزان بذر میزان بذر مورد نیاز ۱۵-۱۰ کیلوگرم در هکتار در کشت ماشینی و حدود ۲۰-۱۵ کیلوگرم در کشت دستپاش، فاصله مطلوب ردیف ها از هم دیگر حدود ۵۰ سانتیمتر و فاصله بوته ها از هم حدود ۱۵-۱۲ سانتیمتر با عمق کاشت ۳-۲ سانتیمتر توصیه شده و تراکم مطلوب کشت ۳۰۰-۴۰۰ هزار بوته در هکتار می باشد.

۴- تغذیه گیاهی با توجه به وضعیت حاصلخیزی خاک و کشت قبلی میبایست نسبت به توصیه کودی اقدام

کرد. در مجموع حدود ۱۰۰ کیلوگرم کود فسفاته، ۵۰ کیلوگرم کود ازته و ۴۰ کیلوگرم کود پتاسه در هکتار مورد نیاز است. گرچه بهترین روش توصیه کودی انجام آزمون خاک می باشد

۵- آبیاری لازم است در آبیاری اول و دوم دقت کافی انجام شود تا مشکل سله بستن خاک را بویژه در خاکهای سنگین نداشته باشیم. ارزن در دور آبیاری ۷ تا ۱۰ روز یکبار بالاترین عملکرد را خواهد داشت. بطور متوسط میزان آب مصرفی این گیاه حدود ۴۰۰۰-۳۰۰۰ مترمکعب در هکتار می باشد.

بدین منظور مناسب ترین زمان برداشت شروع دانه بندی گیاه می باشد و جهت برداشت دانه هنگامی که رنگ خوشه ها و برگهای مسن به زردی گرایید بهترین زمان برداشت می باشد.

تنظیم کنند:

خانم نبی، واحد زراعت جهاد کشاورزی فلاورجان